

הלל וחכמים – מחלוקת כורך שסופה להתקיים

ואולי אפ"ל לדעת חכמים שהיקישו להיקש אחר:

ע"ד מנחות טג/ג

רבי יוסי ב"ר יהודה אומר מנין לאומר הרי עלי מנחת מאפה שלא יביא מחצה חלות ומחצה רקיקין ת"ל:

- וכל מנחה אשר תאפה בתנור וכל נעשה במרחשת ועל מחבת לכהן המקריב אותה לו תהיה:
- וכל מנחה בלולה בשמן וחרבה לכל בני אהרן תהיה

מה וכל האמור למטה שני מינין חלוקין אף וכל האמור למעלה שני מינין חלוקין.

ספר שמות פרק יב

(ח) וְאָכְלוּ אֶת הַבֶּשֶׂר בְּלֵילָה הַזֶּה צְלִי אֵשׁ וּמִצּוֹת
עַל מִדְרִים יֵאָכְלוּ:

(ט) אֵל תֹּאכְלוּ מִמֶּנּוּ נֶאֱמַר מִבֶּשֶׂר בְּמִים כִּי אִם
צְלִי אֵשׁ רֵאשׁוֹ עַל כְּרַעְיוֹ וְעַל קֶרְבּוֹ:

שמא הקישו חכמים:

מה וא"ו האמור למטה: או-או קאמר
אף וא"ו האמור למעלה: או-או קאמר

הגהות מהר"ם רושנברג בדברי חכמים:
"תלמוד לומר: על מלאת ומרוקים יאכלוהו –
נמחקו תיבות אלו ונ"ב: "ומלאת על
מרוקים" כ"ל לפי פי' הרשב"ם ז"ה
יאכלוהו והבן...

לפי הגהתו יש להחליף כנוסח הפסוק
דפסח ראשון, שם אין וא"ו החיבור ובין
מצות למרוקים], ומשנאמר פעמיים ["ואכלו
את הבשר" וגם "יאכלוהו"] - משמע זה
בפ"ע וזה בפ"ע.

וקשה: האמנם בפסח-שני יודו חכמים להלל
שטעון כריכה? והלא אין זה בין ההבדלים
בין פ"ר לפ"ש שבמשנה!

ואם בפ"ש לשון הפסוק מכריח
ש'כרוכים', על כרחך מלמד גם על פ"ר
שגם הוא חייב בכריכה

והדיוק של חכמים לפי הרשב"ם איננו עד-
מוכיח: דשמו צ"ל פסח כרוך עם מצה וגם
פסח כרוך עם מרור, אבל מרור בפ"ע -
לא!

– א"כ מנין להם שכאו"א בפ"ע?

זָכַר לְמִקְדָּשׁ בְּהֵלֵל. בֵּן עָשָׂה הֵלֵל. בְּזִמְנֵי שְׁפִית
הַמִּקְדָּשׁ הָיָה קָיָם הָיָה בּוֹרֵךְ פֶּסַח מִצָּה וּמְרֹר וְאוֹכֵל
בְּיַחַד לְקָיָם מֵה שְׁנֵאמַר עַל מִצּוֹת וּמְרֹרִים יֵאָכְלוּהוּ:

ועתה בני אשאלך "ארבע-קושיות":

1. ממשמע שנאמר: "כן עשה הלל" – הוי אומר
שחכמים חלקו עליו, ומה יעשו עם הפסוק
המפורש שהביא הלל?

תלמוד בבלי מסכת פסחים דף קטו/א
דתניא אמרו עליו על הלל שהיה כורכן בבת אחת
ואוכלן שנאמר על מצות ומררים יאכלהו

אמר רבי יוחנן חולקין עליו חביריו על הלל דתניא
יכול יהא כורכן בבת אחת ואוכלן כדרך שהלל
אוכלן תלמוד לומר על מצות ומררים יאכלהו
אפילו זה בפני עצמו וזה בפני עצמו

וייפלא: חכמים דורשין אותו הפסוק של הלל?
הא כתיב שם עם וא"ו החיבור, וכיצד דרשו
מכאן שזה בפ"ע וזה בפ"ע?!

דפי' הרשב"ם שם:

"יאכלוהו": כל אחד בפני עצמו, ללא
כתיב יאכלו, ואנא ידענא לאפסח קאי
דכתיב לעיל: "ואכלו את הבשר", עכ"ל
הרשב"ם.

2. א"כ יחיד ורבים הלכה כרבים! ומדוע נעשה כהלל, שהוא יחיד?

3. ואם כבר עושים כדעת הלל – כבר יצאנו ידי"ח של כזית "מצה" וכזית "מרור" בכריכה! ומדוע עלינו לאכול לפני הכורך "מצה" בפ"ע ו"מרור" בפ"ע?

4. והפלא הכי גדול: עיינו בגמ' פסחים קטו,א.

הכי אמר הלל משמיה דגמרא לא ניכרוך איניש מצה ומרור בהדי הדדי וניכול בזמן הזה...

הרי שההלל מתנגד לאכילת "כורך" ...!

ומה נשתנה דין ה"כורך" בזמן הזה?

בזמן שביהמ"ק היה קיים		
נפרדים	כרוכים	
לא יצא	חובה	הלל
שנאמר: על מצות ו-מרורים	כך מצותו	הנימוק
יצא	יצא	חכמים
דורשין מפ"ר: צלי אש ומצות! על מרורים יאכלוהו	מצות התורה אין מבטלות זו את זו	הנימוק

בזמן הזה			
מצה	מרור	כורך	
כן	לא	כן	הלל
שהמרור דרבנן לא יבטל טעם המצה מהתורה	כי בלי הכריכה אין זה "זכר למקדש"	זכר למקדש שם היה נאכל "כרוך"	הנימוק
כן	כן	לא	חכמים
שהמרור דרבנן לא יבטל טעם המצה מן התורה	כשם שבמקדש לא היה "כרוך" כך גם ב"זכר למקדש"	שלא תבטל מצת הרשות טעם המרור דרבנן	הנימוק

הוי אומר שאנו עושים כיום כשניהם יחד – למה?!

תלמוד בבלי מסכת פסחים דף קטו/א
השתא דלא איתמר הלכתא לא כהלל ולא
כרבנן מברך על אכילת מצה ואכיל והדר
מברך על אכילת מרור ואכיל [=כדעת חכמים
שהם הרוב] והדר אכיל מצה וחסא בהדי הדדי
בלא ברכה זכר למקדש כהלל...

[ע"י מעובד משו"ע אדמו"ר הוקן או"ח ח"ג סי' תע"ה]

ויבנה אלהינו ימים

תע"ה בהלכות הפסח
ופסק כיחיד במקום הרבים
כי בזמנו, הרבנים מבטלים תורה...
והחילוני מבטל את הרבנים...
ועל כן הלילה הזה – נתמרמר בכפליים.

אלא שנתורה הקושיה:
מדוע לא הוכרעה ההלכה ביניהם?

ואולי יש לומר בדא"פ עפ"י חסידות, שמחלוקת
הלל וחכמים בקשר למעשינו ועבודתנו עתה בזמן
הגלות קשורה לזיכרון ביניהם על אודות אופן
הגאולה דלעתיד על ידי משיח.

☒ "מצה" כידוע עניינה הוא אתערותא דלעילא
"שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקב"ה
וגאלם".

☒ "מרור" רומז לתשובה הבאה מצד האדם
באתערותא דלתתא,

ופעתה יתכן שזוהי פחלוקת הלל וחכמים.
ניצד תבוא הגאולה דלעתיד?

• לדעת חכמים: "אין ישראל נגאלין אלא
בתשובה" והגדרת התשובה בשלימותה [על פי
ההלכה] היא: "שיגמור בלבו בלב שלם לבל
ישבו עוד לכסלה"¹... היינו, שה"מרירות" של
תשובתו תהא ניכרת בהדיא,

• לדעת הלל [מזכה ישראל]: ישנו חשש שאם ימתין
הקב"ה שיעשו ישראל "תשובה-גלויה" וניכרת
ככל משפטי התשובה וחוקיה, זה לא יביא
ל"ויקרב משיחיה"... אי לכך, טוען הוא כלפי
שמיא, שגם אם תהא זו "תשובה-כרוכה",
כלומר, 'כזית-נעלם'...

כמאמר רבותינו: אנחה של יהודי אפילו על
עניינים גשמיים היא תשובה עילאה",

ולכן לא איתמר הלכתא לא כהלל ולא
כחבירי, כלשון הרמב"ם: "וכל אלו הדברים
וכיוצא בהן לא ידע אדם איך יהיו עד
שיהיו"²....

אלא שלפועל נפסקה ההלכה, שעלינו להשתדל
לעשות "תשובה גלויה" אבל מתוך הגעגועים
ל"מקדש" והרצון לזרז את הגאולה, עבדינן גם
כהלל לפעול אצל הקב"ה, שתתקבל תחינתו
של נשיא דורנו זי"ע, שייחשב הדבר שכולם
כבר עשו תשובה ["תשובה-כרוכה"] גם אם לא
ניכר הדבר בחיצוניותם

ונזכה השתא לכרוך "פסח, מצה ומרור
ולאוכלן ביחד" כל ישראל יחד.

¹ אגרת התשובה פ"א
² רמב"ם פ"ב מהל' מלכים ה"ב.